

Zjazd gnieźnieński

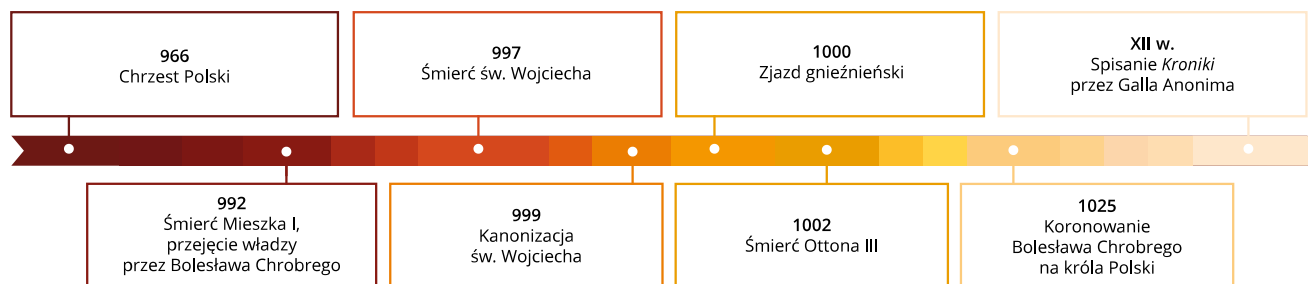
- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Film edukacyjny](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Anonim tzw. Anonim tzw. Gall, *Kronika polska* 1,6, przekł. R. Grodecki, wiele wydań.

W 2000 r. hucznie obchodzono 1000-lecie zjazdu gnieźnieńskiego. Do wielkopolskiego miasta przybyli wówczas prezydenci Czech, Węgier, Niemiec, Słowacji, Litwy oraz Polski, a także sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej. Zgromadzona w Gnieźnie pod hasłem „Gniezno 2000 – tradycja i przyszłość” młodzież przygotowała rezolucję dla zaproszonych głów państw. Tysiąc lat wcześniej, w marcu, w niemal tym samym miejscu, doszło do spotkania najpotężniejszego człowieka Europy – cesarza Ottona III z księciem Bolesławem Chrobrym. Podjęto wówczas szereg ważnych decyzji, tak natury politycznej, jak i kościelnej, które miały wpłynąć na dalsze dzieje Polski.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, jakie były motywacje Ottona III, aby wybrać się do Gniezna.
- Określisz znaczenie podjętych w Gnieźnie decyzji dla Kościoła w Polsce.
- Przyjrzyj się kontrowersjom w sprawie koronacji Bolesława Chrobrego.
- Scharakteryzujesz warsztat historyka i zapoznasz się z analizą źródeł o odmiennym charakterze i nastawieniu ich autorów.

Przeczytaj

Kanonizacja Wojciecha

Kwietniowa tragedia, do której doszło na ziemi Prusów w 997 r., to jest męczeńska śmierć Wojciecha, biskupa praskiego, odbiła się szerokim echem w całej Europie. Bez wątpienia wstrząsnęła najbliższymi przyjaciółmi **męczennika**, a jednocześnie ludźmi posiadającymi najwyższą ówczesną władzę: papieżem Sylwestrem II oraz **cesarzem** Ottonem III. Ciało zmarłego zostało sprowadzone przez Bolesława Chrobrego do Gniezna, zaś brat biskupa i zarazem świadek jego męczeństwa Radzym-Gaudenty udał się pośpiesznie do Rzymu, gdzie papież już w 999 r. dokonał kanonizacji Wojciecha. Przebywający wówczas w Italii Otton III postanowił udać się do grobu męczennika i w następnym roku, zapewne już w lutym, orszak cesarza zjawił się na ziemi Bolesława, a miesiąc później stanął pod bramami gnieźnieńskiego grodu.

Śmierć św. Wojciecha, fragment Drzwi Gnieźnieńskich z ok. 1170 roku. Drzwi gnieźnieńskie to cenny zabytek romańskiej sztuki odlewniczej, wykonany w XII wieku za panowania księcia Mieszka III Starego.

Wyobraź sobie, że jesteś średniowiecznym kronikarzem. Opisz wydarzenie przedstawione na drzwiach. Określ, kim są postaci widoczne na drzwiach.

Źródło: Maciej Szczepańczyk, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Otton III spotyka się z Bolesławem

Spotkanie w Gnieźnie obu władców musiało być wcześniej zaplanowane. Zarówno nieprzychylny Bolesławowi niemiecki kronikarz Thietmar, biskup Merseburga, jak i Anonim tzw. Gall, chwalą aspekt organizacyjny zjazdu i są pełni podziwu dla wielkiej fety, z jaką witany był cesarz rzymski.

Dla Ottona, idąc tokiem relacji Thietmara, była to jednak przede wszystkim pielgrzymka, dlatego cesarz tuż przed wejściem do Gniezna przeobraził się w zwykłego pielgrzyma i boso, w asyście biskupa Ungera, udał się do miejsca spoczynku Wojciecha. Tam, nad grobem świętego miał płakać, zazdroszcząc przyjacielowi, że ten dostał już życia u boku Jezusa. Relacja skrajnie nieprzychylnego w stosunku do Bolesława dziejopisa Thietmara oraz *Kronika polska* Anonima tzw. Galla do tego miejsca są zbieżne i różnią się jedynie w kilku szczegółach. Wielkie decyzje polityczne, jakie miały zapasć w Gnieźnie, zostały jednak przedstawione przez stronę niemiecką i polską zupełnie inaczej.

Relacja Thietmara

Zdaniem niemieckiego biskupa-historyka Otton ustanowił biskupstwo w Gnieźnie, a jego pierwszym metropolitą został Radzym-Gaudenty. Bratu Wojciecha podporządkowane zostały trzy inne, nowo utworzone biskupstwa: w Kołobrzegu, Wrocławiu i Krakowie. Natomiast Unger otrzymał biskupstwo poznańskie niezależne od Gniezna. Z relacji Thietmara wiemy ponadto, że Bolesław odprowadził swojego gościa do Niemiec. Brak zatem w tym źródle jakichkolwiek informacji o politycznych skutkach wynikających z wizyty na ziemiach polskich najważniejszego człowieka Europy. Zdaniem niemieckiego kronikarza doszło jednak do rzeczy niegodnej: „niechaj Bóg wybaczy cesarzowi, że czyniąc [trybutariusza](#) panem, wyniósł go tak wysoko, że ten, zapominając o tym, jak powstępował jego rodzic, ośmielał się wciągać pomału w poddaństwo wyżej od niego stojących i nęcać ich czczą przynętą znikomych pieniędzy doprowadzać ich do niewoli i utraty wolności”. Ewidentna krytyka zachowania Ottona względem Bolesława nie może dziwić, bowiem niemiecki dziejopis szczerze nienawidził Chrobrego, nazywając go „lwem ryczącym z wlekącym się za nim ogonem”, „jadowitym wężem” oraz „starym zboczeńcem”. Czym jednak było uczynienie z „trybutariusza” Bolesława bardziej niezależnego „pana”, trudno wyrokować z samej [kroniki](#) Thietmara.

Współczesna rzeźba przedstawiająca Thietmara.

Wskaz elementy, które świadczą o tym, że kronikarz był biskupem.

Źródło: Catatine, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Anonim tzw. Gall

Tradycja polska, zapewne wywodząca się z *Żywota św. Wojciecha* i zapisana w dziele pierwszego polskiego kronikarza, pomija całkowicie sprawy kościelne, o których mówił Thietmar. Skupia się natomiast na politycznych konsekwencjach przybycia Ottona III. Zdaniem autora *Kroniki polskiej* doszło w Gnieźnie do scen niezwykłych:

“ Zważywszy jego chwałę, potęgę
i bogactwo, cesarz rzymski
zawołał w podziwie: „Na koronę
mego cesarstwa! To, co widzę,
większe jest, niż wieść głosiła!”
I za radą swych magnatów dodał
wobec wszystkich: „Nie godzi się
takiego i tak wielkiego męża,
jakby jednego spośród
dostojników, księciem nazywać
lub hrabią, lecz [wypada]
chlubnie wynieść go na tron
królewski i uwieńczyć koroną”.
A zdjęwszy z głowy swej diadem
cesarski, włożył go na głowę
Bolesława na [zadatek]
przymierza i przyjaźni, i za
chorągiew tryumfalną dał mu w darze gwóźdź z krzyża Pańskiego
wraz z włócznią św. Maurycego, w zamian za co Bolesław ofiarował
mu ramię św. Wojciecha. I tak wielką owego dnia złączyli się miłością,
że cesarz mianował go bratem i współpracownikiem cesarstwa
i nazwał go przyjacielem i sprzymierzeńcem narodu rzymskiego.
Ponadto zaś przekazał na rzecz jego oraz jego następców wszelką
władzę, jaka w zakresie [udzielania] godności kościelnych
przysługiwała cesarstwu w królestwie polskim, czy też w innych

Kopia włóczni św. Maurycego oferowana Bolesławowi przez Ottona III.

Czym było przekazywanie darów i dlaczego tak osobliwy upominek ucieszył Bolesława?

Źródło: Kpalion, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

podbitych już przez niego krajach barbarzyńców, oraz w tych, które podbije [w przyszłości]. Postanowienia tego układu zatwierdził [następnie] papież Sylwester przywilejem św. Rzymskiego Kościoła.

Źródło: Anonim tzw. Anonim tzw. Gall, *Kronika polska* 1,6, przekł. R. Grodecki, wiele wydań.

Co tak naprawdę wydarzyło się w Gnieźnie?

Jak widać na przykładzie cytowanych wyżej kronik, zadanie historyka próbującego opisać zjazd gnieźnieński jest dosyć trudne. Ma bowiem do czynienia z dwiema relacjami mówiącymi o tym samym wydarzeniu, ale przedstawiającymi je z całkowicie odmiennej perspektywy. Thietmar, duchowny i biskup Merserburga, skupia się na kwestiach związanych z decyzjami dotyczącymi spraw administracji kościelnej i niejako mimochodem, w części kroniki niezwiązanej z opisem zjazdu, dokonuje krytyki bliżej nieokreślonego uczynienia „trybutariusza”, to jest Bolesława, „panem” przez Ottona III. Anonim tzw. Gall pomija z kolei wszelkie sprawy kościelne i koncentruje uwagę na zawiązaniu się przyjaźni księcia polskiego z cesarzem oraz symbolicznym akcie, jakim było nałożenie na skronie Bolesława diademu.

Mimo że obydwie relacje można ze sobą pogodzić, zakładając, że się uzupełniają, nie wyjaśniają one znaczenia gestu cesarza wobec polskiego księcia. Nawet jeśli scena z diademem miała rzeczywiście miejsce – przypomnijmy, że Anonim żył sto lat po wydarzeniach w Gnieźnie i przedstawił panowanie Chrobrego jako złoty wiek – to nie wiemy, jak należy gest ten rozumieć. Najbardziej prawdopodobna hipoteza łączy zjazd gnieźnieński z polityką Ottona III i jego wizją odnowienia Cesarstwa Rzymskiego (*Renovatio Romani Imperii*). Tym samym ziemie Bolesława miałyby stanowić (obok Węgier, gdzie koronę otrzymał Stefan w 1001 r.) jeden z tych nowo chrześcijańskich organizmów państwowych, które otrzymały status królestwa, wchodząc w skład odnowionego Cesarstwa Rzymskiego. Sam akt nałożenia diademu byłby (jeśli nie jest tylko retoryczną przesadą naszego kronikarza) niejako pozwoleniem na koronację, ale nie samą koronacją. Świadczy o tym fakt, że w źródłach historycznych Bolesław Chrobry nie jest nazywany królem aż do 1025 roku. Ponadto cesarz, zdaniem Anonima, nazwał księcia przyjacielem, a więc zawiązał z nim sojusz.

Fragment miniatury przedstawiającej cztery postacie kobiece symbolizujące: Sclavinie (Słowiańszczyznę), Germanię, Galię i Rzym, stojące przed Ottonem III.

Co niosą kobiety w rękach i co to symbolizuje?

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Pielgrzymka Ottona III do Gniezna była wydarzeniem niezwykłym. Natomiast umiejscowienie grobu świętego męczennika na ziemiach Chrobrego przydawało nie tylko prestiżu polskiemu władcy, ale również wpływało na proces chrystianizacji. Książę otrzymał przyzwolenie na mianowanie własnych biskupów po śmierci tych wybranych przez Ottona, a więc zyskał niezależność w kwestii **inwestytury**. Polityczny aspekt zjazdu gnieźnieńskiego jest niezwykle istotny, chociaż przedwczesna śmierć cesarza (zmarł, mając zaledwie 22 lata) pokrzyżowała plany obudowy Imperium Rzymskiego. Symboliczny akt nałożenia diademu i uznanie za przyjaciela cesarza umożliwiły Chrobremu uzyskanie lepszej pozycji na arenie międzynarodowej.

Słownik

cesarz

(łac. *Caesar*) określenie władcy, któremu papież przyznał tytuł cesarza rzymskiego, prawo to mieli władcy Królestwa Niemieckiego

inwestytura

nadawanie wasalowi dóbr seniora, przy zachowaniu ceremoniału i zasad prawa lennego. Wyróżnia się inwestyturę świecką, duchowną oraz terytorialną. Spotyka się także wyodrębnienie *inwestytury szkolnej*. Przed odbyciem inwestytury wasal składał przysięgę na wierność seniorowi, symbolem przyjęcia przysięgi było wręczenie wasalowi przez seniora przedmiotu symbolizującego przekazanie władzy podległej.

kanonizacja

(łac. *canonizatio*) uznanie przez Stolicę Apostolską osoby zmarłej za świętą
kronika

(gr. *chronos* – czas) jedno z pisanych źródeł historycznych, jest chronologicznym zapisem z życia danego człowieka, miasta lub państwa
męczennik

(łac. *martyr* – „świadek”) człowiek, który cierpi lub ponosi śmierć, aby bronić swoją wiarę
trybutariusz

osoba (zwłaszcza władca) lub państwo, które zobowiązane jest do płacenia trybutu, czyli daniny, innej osobie albo krajowi

Słowa kluczowe

średniowiecze w Polsce, zjazd gnieźnieński, Otton III, Bolesław Chrobry, koronacja, Thietmar, Gall Anonim, Polska pierwszych Piastów

Bibliografia

Althoff G., *Otto III*, trans. P. G. Justice, Pennsylvania 2003.

Jurek T., Kiryk E., *Historia polski do 1572*, Warszawa 2013.

Michałowski R., *Zjazd Gnieźnieński: religijne przesłanki powstania arcybiskupstwa gnieźnieńskiego*, Wrocław 2005.

Film edukacyjny

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D1E99TOpN>

Film na temat zjazdu gnieźnieńskiego.

Polecenie 2

Podaj powody zwołania zjazdu gnieźnieńskiego.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Wyjaśnij znaczenie pielgrzymki Ottona III dla państwa polskiego i Kościoła na ziemiach polskich.

Twoja odpowiedź

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z drugą częścią wykładu historyka Jerzego Pysiaka i wykonaj polecenia.

Trwa wczytywanie danych ..

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DC93se06T>

Film na temat zjazdu gnieźnieńskiego cz.2.

Polecenie 2

Wyjaśnij, czym była uzyskana przez Chrobrego godność patrycjusza Rzymian i jaką rolę dla Polski i polskiego władcy przewidywał Otton III w swoim cesarstwie.

Polecenie 3

Wymień skutki zjazdu gnieźnieńskiego.

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dopasuj biskupów do odpowiednich miast.

Ćwiczenie 2

Zaznacz, które z poniższych zdań są prawdziwe, a które fałszywe.

Ćwiczenie 3

Ułóż poniższe wydarzenia w kolejności chronologicznej.

Ćwiczenie 4

Zaznacz uczestników zjazdu gnieźnieńskiego.

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z tekstem źródłowym (fragm. *Kroniki wielkopolskiej*, a następnie uzupełnij go o podane niżej słowa (nie wszystkie słowa pasują).

Ćwiczenie 6

Opisz, jakie znaczenie dla Polski miały decyzje podjęte w czasie wizyty Ottona III w Gnieźnie.

Dla nauczyciela

Autor: Stanisław Mrozowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Zjazd gnieźnieński

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

IX. Polska w okresie wczesnopiastowskim. Uczeń:

1) wyjaśnia uwarunkowania narodzin państwa polskiego i jego chrystianizacji, z uwzględnieniem roli Mieszka I i Bolesława Chrobrego;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia, jakie były motywacje Ottona III, aby wybrać się do Gniezna.
- określa znaczenie podjętych w Gnieźnie decyzji dla Kościoła w Polsce.
- opisuje kontrowersje w sprawie koronacji Bolesława Chrobrego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Wyświetlenie na tablicy tematu zajęć, ustalenie celu lekcji i kryteriów sukcesu.
2. **Dyskusja wprowadzająca.** Uczniowie interpretują ilustrację okładkową, wskazując na jej powiązania z tematem i celami lekcji.

Faza realizacyjna:

1. Praca w grupach z treścią e-materiału. Nauczyciel dzieli uczniów na pięć grup. Każda z nich opracowuje fragment materiału z sekcji „Przeczytaj”:
 - Grupa 1 – Kanonizacja Wojciecha;
 - Grupa 2 – Otton III spotyka się z Bolesławem;
 - Grupa 3 – Relacja Thietmara;
 - Grupa 4 – Anonim tzw. Gall;
 - Grupa 5 – Co tak naprawdę wydarzyło się w Gnieźnie?

Po zakończeniu pracy przedstawiciele zespołów prezentują przydzielone zagadnienie. Pozostali uczniowie sporządzają notatki, mogą zadawać pytania i weryfikować przedstawione informacje.

2. Praca z pierwszym multimedium („Film edukacyjny”). Nauczyciel czyta polecenie 2: „Wyjaśnij znaczenie pielgrzymki Ottona III dla państwa polskiego i Kościoła na ziemiach polskich” i poleca uczniom, aby w parach wykonali zadanie w oparciu o wskazówki zawarte w e-materiale. Uczniowie zapoznają się z filmem, przygotowują odpowiedź. Następnie wybrana para przedstawia swoją propozycję, pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej.
3. Praca z drugim multimedium („Film + Sprawdź się”). Nauczyciel odtwarza drugi z filmów, polecając, aby wynotowali najważniejsze informacje, które pozwolą im

wykonać w parach polecenie nr 3 – przedstawić skutki zjazdu gnieźnieńskiego. Podobnie jak wcześniej wskazana para albo ochotnicy prezentują propozycję odpowiedzi, nauczyciel weryfikuje jej poprawność.

4. Utrwalanie wiedzy i umiejętności. Nauczyciel przechodzi do ćwiczeń w sekcji „Film + Sprawdź się”. Zapowiada uczniom, że w kolejnym kroku będą rozwiązywać ćwiczenia od 1 do 4. Wybrana osoba czyta po kolei polecenia. Po każdym przeczytanym poleceniu nauczyciel daje uczniom określony czas na przygotowanie się, a następnie ochotnik udziela odpowiedzi. Reszta uczniów ustosunkowuje się do niej, nauczyciel w razie potrzeby koryguje odpowiedzi, dopowiada istotne informacje.

Faza podsumowująca:

1. Na koniec zajęć nauczyciel raz jeszcze wyświetla na tablicy interaktywnej lub przy użyciu rzutnika temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”. W kontekście wyświetlonych treści prosi uczniów o rozwinięcie zdania: Na dzisiejszych zajęciach nauczyłem się/nauczyłam się...
2. Nauczyciel omawia przebieg zajęć oraz pracę grup uczniowskich.

Praca domowa:

1. Opracuj podsumowanie tematu „Zjazd gnieźnieński” w formie pytań do krzyżówki.
2. Wykonaj ćwiczenia 5 i 6 z sekcji „Film + Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Althoff G., *Otto III*, trans. P. G. Justice, Pennsylvania 2003.

Jurek T., Kiryk E., *Historia polski do 1572*, Warszawa 2013.

Michałowski R., *Zjazd Gnieźnieński: religijne przesłanki powstania arcybiskupstwa gnieźnieńskiego*, Wrocław 2005.

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z oboma filmami, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.